

"זה מה שקרה כשקיבלנו את התורה" – חג שבועות כחג מתן תורה |

פעילות לגיל הרך

משך הפעילות: כארבעים וחמש דקות

כללי:

בפעילות זו, נבקש לחשוף בפני הילדים/ות, את פניו של חג השבועות, חג הביכורים – גם כחג מתן תורה. נכיר את המסורת שראשיתה בספרות חז"ל אודות אופיו של מעמד מתן תורה, ונבקש להתחבר באופן חווייתי לנושא ולגעת בחשיבותו הסמלית והערכית, עד ימינו אנו.

מטרות (במהלך הפעילות הילדים/ות...)

- יתוודעו לתיאורי מעמד הר סיני בספרות חז"ל ובכלל.
- יבחנו את המשמעויות הסמליות והרגשיות, העומדות מאחורי תיאורי מעמד הר סיני, בתרבות ישראל.
- יתנסו בחוויה מעוררת הזדהות עם תחושת הטקס בכלל, ועם מעמד מתן תורה בפרט.

מהלך הפעילות - כללי:

- חלק א' – "גם אני הייתי שם": פתיחה והאזנה חווייתית מודרכת (כעשרים דקות)
- חלק ב' – "אז איך היה?": שיחת עיבוד (כעשר דקות)
- חלק ג' – "בנינו ערבים לנו": סיכום (כרבע שעה)

פירוט מהלך הפעילות:

חלק א' – "גם אני הייתי שם": פתיחה והאזנה חווייתית מודרכת (כעשרים דקות)

- נפתח ונזכיר כי לחג השבועות, יש שמות נוספים. אפשר לשאול אם זוכרים/ות, או להציגם בזריזות – חג הביכורים, חג הקציר וחג מתן תורה. בפעילות היום, נבקש להבין מה בדיוק הכוונה מאחורי שם החג "מתן תורה".
- נשאל – מי נתן את התורה? [אלוהים]; מי קיבל את התורה? [העם, משה..]; איפה נתן אלוהים את התורה? [בהר סיני]
- נרחיב בשפתנו:

התורה ניתנה לעם ישראל בהר סיני. הר סיני נמצא בלב המדבר הצחיח. ונשאלת השאלה למה נתן אלוהים את התורה דווקא במקום כמו המידבר ולא למשל על הר יפה ופורח? מפרשים הסבירו, שהתורה ניתנה במדבר, כי זהו מקום פתוח לכולם. כולם שווים, במדבר. התורה נתנה במדבר, כי הוא נחשב למקום שלא שייך לאף אחד, וכך כל מי שרוצה יכול לבוא ולקבל את התורה.

וכך, במדבר, אלוהים הזמין אליו את משה, לעלות אל הר סיני ולקבל את התורה. והעם התבקש להתכונן ולחכות לתורה. כולם – מבוגרים, צעירים, נשים, וילדים – קיבלו ציווי – הוראה להתכונן לרגע החשוב של קבלת התורה.

- נשאל: איך אנחנו מתכוננים לאירוע חשוב? כמה זמן מראש? ומה מרגישים בלב, ככל שהאירוע מתקרב?
- נמשיך ונספר: כל העם התכונן, התארגן, התלבש והתרגש למרגלות הר סיני, במשך... 3 ימים תמימים! ואז הגיע הרגע שכולם חיכו לו...
- נזמין עתה את הילדים/ות, להקשיב (כשעיניהם/ן עצומות), לעיבוד שכתב אפרים סידון, למדרש משמות רבה (להלן): לפני הקריאה, נזמין אותם/ן לעצום עיניים, לנשום באופן רגוע ושקט, ולהתרכז בתיאור שישמעו, ולנסות ממש לדמיין, לחוות ולהרגיש - "איך זה היה להיות שם"...

שמות רבה, פרשה כ"ט, ט'

אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן:

קשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, צפור לא ציץ,
עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים
לא אמרו קדוש, הים לא נדדעזע, הבריות לא דברו,
אלא העולם שותק ומקריש –
ויצא הקול: "אנכי ה' אלהיך"

העיבוד של אפרים סידון:

זה מה שקרה
כשאלוהים נתן את התורה:
צפור לא ציץ ולא נתן קולו בשיר,
עוף לא פרח ולא התעופף באויר,
שור לא געה, לא געתה גם פרה
כשאלוהים נתן את התורה.
המלאכים במרכבה שלו
עצרו במקומם.
המלאכים השרים לו "קדוש קדוש" –
קולם נדם.
הים לא נע, לא רוח, לא גלים.
בני האדם לא דברו, נאלמו המלים.
תבל כלה החרישה, וכל היקום הענק
נעצר ושתק.
ואז נשמע הקול:
"אנכי ה' אלהיך".

חלק ב' – "אז איך היה?": שיחת עיבוד (כעשר דקות)

לאחר הקריאה, נזמין לשתף במה הרגישו. אפשר להעלות שאלות הכוונה, כדוגמת:

- ← מתי אנחנו שקטים/ות כל כך, בלי שאפילו יבקשו זאת מאיתנו?
- ← מדוע, לדעתם/ן, אפילו החיות היו שקטות?
- ← מה ההבדל, בין אירוע מרגש, שיושבים בו, ושיש בו, למשל, כיבוד, לבין לאירוע כזה, שעומדים/ות בו בדממה?
- ← מה ההבדל, בין מה שאנו מרגישים/ות כשאנו בישיבה, לעומת בעמידה [ואפשר להתנסות]?
- ← מה ההבדל שיש באווירה - בין שירים או ריקודים, לבין שתיקה?

חלק ג' – "בנינו ערבים לנו": סיכום (כרבע שעה)

– לקראת הסיכום, נספר בלשוננו, את דבריו של רבי מנחם מנדל מקוצק, האומרים, כי שמו של חג שבועות, נקרא גם 'חג מתן תורה', ולא 'חג קבלת תורה' – כי הוא עצמו, מציין את האירוע הגדול, המיוחד, החד פעמי והמרגש - שבו ניתנה לנו התורה בהר סיני. ואילו קבלת התורה – הרי שמאז ועד היום, בכל יום מחדש, אנחנו בוחרים/ות ומקבלים/ות את התורה. גם אתם ואתן!

– להמחשה – וכן לעיבוד וכסיכום, נקרא עתה, את הסיפור הבא, המעובד על פי המדרש "בנינו ערבים לנו" - משיר השירים רבה א':

כשעלה משה להר סיני, לקבל את התורה, אמר לו אלוהים: אתן לכם את התורה, אבל הביאו לי ערבים טובים = שומרים טובים ואחראים, שישמרו עליה – שכן היא קדושה, היא חשובה. מיהם האנשים בעם שישמרו עליה הכי טוב?

חשב משה לעצמו, מי באמת יכול לשמור על התורה הכי טוב? אה! אני יודע! והציע לאלוהים:

הזקנים והזקנות, הסבים והסבתות! הם ישמרו על התורה! הם החכמים והמנוסים בעם ישראל - הם יקבלו את התפקיד החשוב של לשמור על התורה.

אבל אלוהים לא קיבל את ההצעה ואמר למשה: לא, לא! הזקנים והזקנות היקרים, כבר עשו הרבה, עשו מספיק. עכשיו מגיע להם קצת לנוח, צריך שלפעמים יעזרו להם, ולא לתת להם עכשיו עבודה ותפקיד של לשמור על התורה.

חשב משה וחשב. או! הנה רעיון ... ואמר לאלוהים: אני יודע מי ישמור על התורה! ניתן את התפקיד הזה, למבוגרים – להורים ולגננות ולמורות (וכל המבוגרים שאתם/ן מכירים/ות). הם מבינים באחריות! אבל שוב אלוהים התנגד ואמר: אבל משה! הם הרי כל כך עסוקים. עבודה, משפחה, קניות וסידורים – גם ממהרים וגם עייפים, אולי לא יספיקו בכלל לשים לב גם לתורה?
משה השתק במבוכה. מה נעשה? למי נוכל לתת את התורה לשמירה והגנה?
ואז... פתאום! משה הבין... לילדות וילדים! להן ניתן את התורה!
רעיון מצויין! אמר בשמחה אלוהים...

– נעצור ונשאל: מדוע לדעתכם/ן אלוהים אמר שזה רעיון מצויין לתת את התורה דווקא לילדות וילדים??

– ולאחר מספר תשובות, נכרוך ונסיים –

אלוהים האמין שילדות וילדים - הם הכי אחראים לשמור על התורה - הם יגדלו איתה, ילמדו ממנה, יחיו איתה - וימשיכו לספר אותה...

וחג מתן תורה לכולנו – הוא חג קבלת התורה - לילדות וילדים – גם אתם ואתן ביניהם/ן!

"עשרת הדיברות – על כללים, חוקים ומצוות" – חג שבועות כחג מתן תורה II פעילות לגיל הרך - בסימן חג השבועות

משך הפעילות: כשעה.

ציוד נדרש: מצגת/מחשב או תמונות מודפסות וגזרות מראש (ר' נספח). שבלונות "לוחות הברית", מודפסות בעותקים כמספר הילדים/ות (ר' נספח), צבעים וחומרי יצירה.

כללי:

בפעילות זו, נמשיך ונכיר את תכניו של חג השבועות, חג הביכורים – בהקשרו כחג מתן תורה. בפעילות הקודמת, הצגנו למעמד הר סיני - מעמד מתן התורה, ואילו כאן, נבקש להתוודע אל 'עשרת הדיברות', כאחד הסמלים המובהקים והמייצגים את התורה בכללה. נשאף להנגיש לילדים/ות, את תוכנו, וביחד לעמוד על חשיבותם, ולהבין, ולו במעט, את משמעותם.

מטרות (במהלך הפעילות הילדים/ות...)

- יתוודעו אל עשרת הדיברות, משמעותם, חשיבותם וסמליותם.
- יחשפו למושגים 'מצווה' ו- 'דיבר', למשמעותם ולהקשרם.
- יתמודדו עם הגדרה וניסוח של "דיברות", מחייבים ומוקבלים ביניהם/ ובסביבתם, בגן או בכיתה.
- יתנסו בחוויה יצירתית מעוררת מחשבה ומזמינה להעמקה.

מהלך הפעילות - כללי:

- חלק א' – "עשרת הדיברות": פתיחה ומבוא (כעשר דקות)
- חלק ב' – חוקים וכללים כבסיס לחברה – עשרת הדיברות של הגן (כעשרים דקות)
- חלק ג' – "לוחות הברית" – יצירה אישית (כרבע שעה)
- חלק ד' – אסיף, סיום וסיכום (כעשר דקות)

פירוט מהלך הפעילות:

חלק א' – "עשרת הדיברות": פתיחה ומבוא (כעשר דקות)

- נפתח ונזכיר כי לחג השבועות, יש שמות נוספים. אפשר לשאול אם זוכרים/ות, או להציגם בזריזות – חג הביכורים, חג הקציר וחג מתן תורה. נסביר, כי בפעילות היום, נבקש להבין למה בדיוק הכוונה במילה "תורה".
- **נמשיך, נזכיר ונשאל** – מי נתן את התורה? [אלוהים]; מי קיבל את התורה? [העם, משה..]; איפה נתן אלוהים את התורה? [בהר סיני]
- **נרחיב בשפתנו:**
- נסביר כי על מפי המסורת, משה עלה להר סיני, לקבל את התורה בעבור כל העם, שהמתין למטה, למרגלות ההר. משה נשאר על ההר במשך 40 יום ו40 לילה, ושמע את כל התורה מפי האלוהים. לאחר 40 יום, משה ירד למטה ובידו לוחות הברית, שעליהם חקוקים עשרת הדיברות – עשרת החוקים, עשר המצוות החשובות ביותר שבכל התורה, סמל לתורה כולה שקיבל משה מהאלוהים.
- נציג את התמונה (ר' הצעה בנספח), ונזמין קודם כל, את הילדים/ות, להתבונן בה, ונשאל - מה אנחנו רואים בה, מה אפשר לזהות בתמונה?...

– **נסביר** כי בתמונה, אנו רואים/ות ציור - של משה רבינו, כפי שצויר מהדמיון של היוצר. נבהיר ונחדד, כי בתקופה העתיקה, בה כנראה חי משה – עוד לא המציאו את הטלפון או המצלמה – ואין לנו אף צילום, שמראה, מי היה משה באמת. אף אחד/ת לא באמת יודע/ת איך משה נראה... אבל! אפשר לדמיין! וככה, כמו שמשה נראה בתמונה שלפנינו, מדמיינים אותו בהרבה מאד ציורים וציירות – אדם עם זקן לבן, ומוט שאיתו גם יחצה את ים סוף. בידו של משה - לוחות הברית, שאותם קיבל מאלוהים, על הר סיני.

נתעכב ונבאר, כי הלוחות היו עשויים מאבן, אבל, גם כאן, אין לנו צילום מהתקופה ההיא, שמראה כיצד בדיוק הם נראו, הלוחות הללו. אבל, גם את לוחות הברית, בדרך כלל, מציירים בצורה הזו – כמו היו שתי כיכרות לחם צמודות. שמם של הלוחות הללו – "לוחות הברית" – משמעותו, שעל הלוחות, נחקק, נכתב - סוג של הסכם – הבטחה, בין אלוהים והעם.

– **נשאל רטורית, ומה כתוב בהסכם? ונמשיך ונראה, כי [בתמונה] - על גבי הלוחות, חרותים "עשרת הדיברות" – עשר המצוות המרכזיות, הכי חשובות והכי מוכרות, מהתורה.**

– **נתעכב שוב, בכדי להסביר, ככל הניתן, את המושג 'מצווה' = חוק שאלוהים קבע, ושמופיע בתורה - נקרא 'מצווה', שזה קצת כמו פקודה – אבל פקודה ניתנת מבני ובנות אדם, מאנשים, ואילו המצווה – ניתנת מאלוהים. נוסיף כי, יש המון [תרי"ג*] מצוות בתורה. חלקן קשורות לחיים דתיים, כמו המצוות שקשורות למשל, ליום השבת, וחלק אחר מהמצוות, עוסק בחיים שלנו בחברה – ליחסים שלנו בגן עם חברות וחברים והגן/הגנת, או בבית עם ההורים, סבים וסבתות, וגם השכנים, כמו למשל – האיסור לשקר... ומכל המצוות הרבות מאד שיש בתורה - עשרת הדיברות שבצויר, נחשבות למצוות - הכי מרכזיות, לחוקים הכי חשובים.**

– **נבאר גם את המילה 'דיבר'/'דיברות' – כבאה מאותו השורש, כמו המילה 'דיבור', במשמעות, של עשרת המצוות החשובות הללו, שאותן שאלוהים דיבר, אמר – למשה על הר סיני. אפשר לחדד כי, כפי שאנו אומרים למשל 'חלונות', או 'שולחנות', כריבוי של חלון, או שולחן ביחיד, גם המילה 'דיבר' היא בלשון זכר: 'דיבר אחד' – 'עשרה, עשרת הדיברות'.**

– **לסיום חלק זה, כדאי להיעזר בתמונה, לרפרף עם הילדים/ות על החקוק בלוחות הברית, ולהתעכב ולהסביר מעט, מתוך עשר הדיברות. לדוגמא, יקל להסביר (ובהתאמה, גם להבין), דיברות "פשוטים יותר", הן מבחינת התוכן והן מבחינת הרלבנטיות לחיי הילדים/ות, כדוגמת הדיבר "לא תגנוב" (במובנו כ-"לא תיקח/י את שלא שלך"...) ו/או "כבד את אביך ואת אמך".**

חלק ב' – חוקים וכללים כבסיס לחברה – עשרת הדיברות של הגן (כעשרים דקות)

– **לאחר שעמדנו על כך, ש"עשרת הדיברות", הן למעשה חוקים מאלוהים, נפתח חלק זה בתרגיל משחקי, שבא להמחיש ולהזכיר – מדוע בכלל יש צורך בחוקים, ומה היה קורה, אילו לא היו לנו חוקים...**

נזמין את הילדים לחשוב – כ"א על הצבע האהוב עליו/עליה, ובהמשך לכך ("בזמננו החופשי", לאחר שבחרו בצבע) - לקום, לעמוד זקוף במקום, ולומר בקול רם – את שמם/שמן, איזה צבע אהוב בחרו, ולהוסיף חפץ, מאכל או צמח – באותו צבע.

התרגיל כנראה יגרום, ומן הסתם, זו גם מטרתו - לייצר ערבוביה של רעש והומולה, שבתוכה לא ניתן יהיה לזהות, מי אומר/ת מה...

לאחר דקותיים של המולה, נזמין לחזור לשבת בשקט, והפעם נבקש בסבב, מכל ילד/ה, בתורה – לעמוד ולחזור על המשפט שאמרו קודם (שם, צבע אהוב, ומשהו באותן צבע).

- לאחר מכן, נזמין לבחון את ההבדלים, בין ההתנסות הראשונה, "המבולגנת", נעדרת החוקים, לבין הסבב המסודר שקיימנו בפעם השנייה, ונשאל:
  - מתי היה יותר "כיף"? [בהנחה כי יבחרו בהתנסות הראשונה].
  - אבל... מתי היה לנו יותר קל לדבר, להתבטא? מתי היה לנו יותר קל לשמוע ולהבין? [בעזרת שאלת ההמשך, נבקש להסב את תשומת ליבם/ן, לצורך הממשי בכללים, גם אם "זה קצת פחות כיף"...
- נשקף ונמשיג, כי ראינו עכשיו דוגמא לחשיבותם של כללים ושל חוקים. לפעמים, באמת יותר "כיף" בלי כללים, אבל הנה - אם לא היו לנו כללים, כמו הכלל, להקשיב אחד לשנייה, לחכות עד שמישהו יסיים לדבר - לפני שנשיב, לא לצעוק וכד' -אולי אפילו לא היינו יכולים לשמוע או להבין אחד את השנייה...
- נשאל: לשם מה עוד אנחנו צריכים חוקים וכללים בגן?
  - נזמין להיזכר ביחד, מהם החוקים החשובים ביותר בגן שלנו מדוע הם כל כך חשובים?
- בהמשך לכך, וכעיקר העיבוד לפרטי המידע שמסרנו עד כה, נזמין עתה את הילדים/ות, להציע את עשרת הדיברות של הגן. במידת הצורך, ניתן להעלות הצעות, או רעיונות, לנושאים שיתנו "כיוון", כדוגמת - קשב, כבוד, נימוס, שמירה על ניקיון, טיפוח הגן/הכיתה, סבלנות, משמעת, שקט, עזרה לסגל/עזרה לחברים/ות וכד'.
  - במקביל, ננסח ונעלה את ההצעות שיעלו, על הכתב - בפורמט דומה לזה של עשרת הדיברות (5-5) - על גבי בריסטול גדול, מאויר, או גזור מראש, בצורה המתאימה של לוחות הברית (ר' הצעה בנספח), או, במידת האפשר, במחשב, על מצגת/מסמך שהכנו מראש, עם איור דומה.

חלק ג' - "לוחות הברית" - יצירה אישית (כרבע שעה)

- נזמין עתה ליצירה אישית - עיטור וצביעה של שבלונות בצורת לוחות ברית מוקטנים (ר' נספח), שיקשטו את לוחות הברית הגדלים של הגן. הלוחות עליהם כתבו את ההסכם שלנו, עם הכללים שלנו.
  - כדי להוסיף נדבך של משמעות, בתהליך היצירה, ניתן לעודד להשתמש בעיקר בצבע האהוב שבחרו קודם, ו/או לשלב דברים ששמעו בקודם במהלך השיחה וההסברים (למשל דמות משה והמוט, הר סיני וכד')

חלק ד' – אסיף, סיום וסיכום (כעשר דקות)

- **בסיום, ניתן לאסוף את לוחות הברית המקושטים, ולהצמידם כמסגרת, אל הבריסטול הגדול - "לוחות הברית" של הגן, עליהם רשמנו את עשרת הדיברות שלנו, ולתלות בכיתה.**
- **במידה והקלדנו את הרעיונות במחשב, נמליץ להדפיס את התוצר, וגם כאן, לתלות בכיתה הגן – וכמובן לקשט ביצירות של לוחות הברית הקטנים, שאיירו הילדים/ות.**
- **במידה ונותר זמן, ניתן לסיים את הפעילות, בהקראה של שירו של יהודה אטלס:**

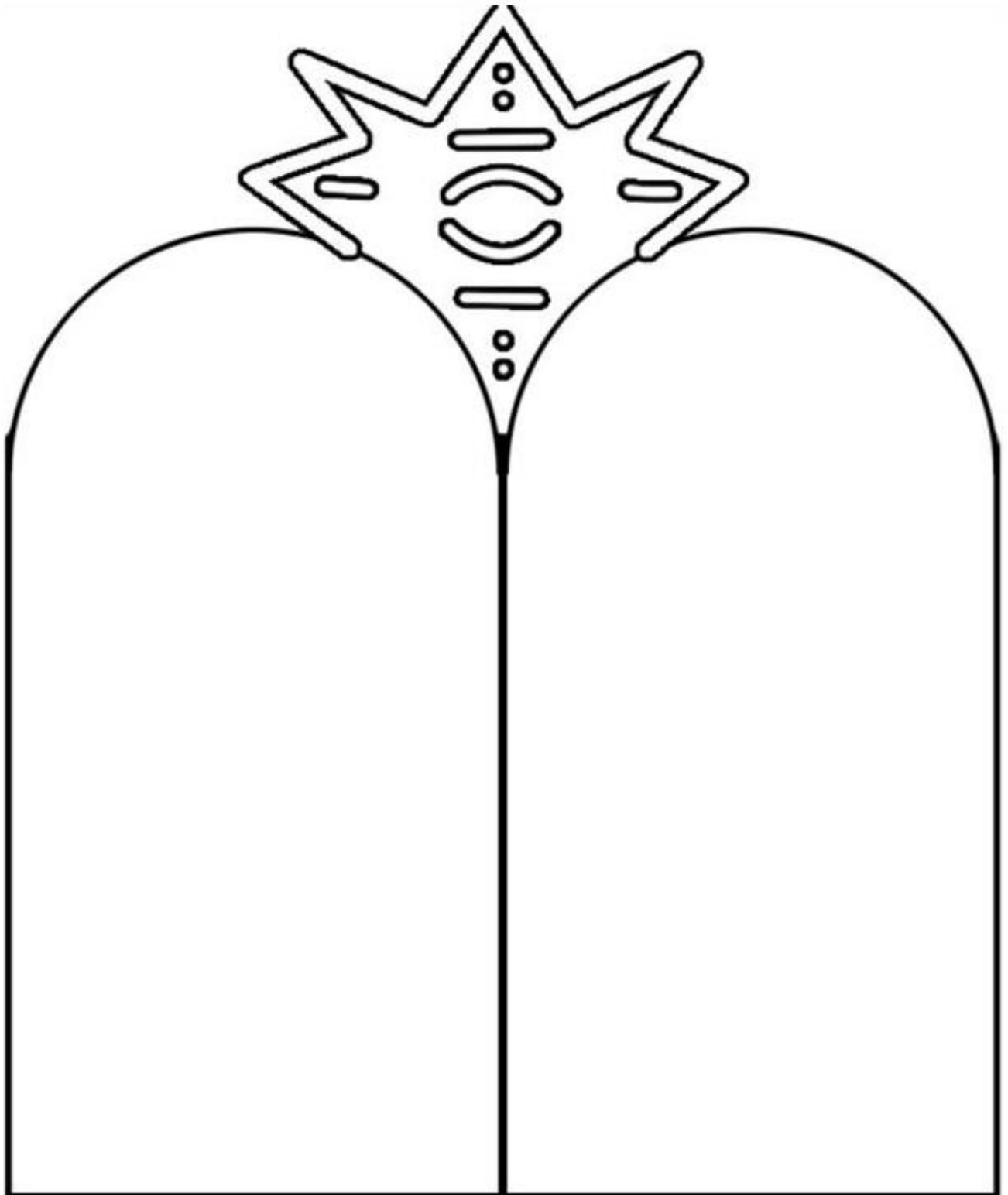
דברים שמתחשק לי לפעמים לעשות / יהודה אטלס
לאכול רק חצי תפוח, ואת החצי השני לזרוק
לשתות ישר מהבקבוק, אפילו שייכנס בו רוק
לצאת לרחוב לשחק בדיוק כשהאוכל מוכן
להתנדנד בכיסא על יד השולחן
לנגב בשרוול את האף מנזלת
לקחת מקדחה, ולקדוח בדלת
לשחק כדורגל בתוך הבית
לזרוק מהחלון גרעינים של זית
לפתוח ת'רדיו חזק בזמן המנוחה
לא לרחוץ ת'ידיים לפני כל ארוחה
מעצים של שכנים גויאבות לסחוב
להביא הביתה כלבים מהרחוב
ללכת לבד לקנות בחנויות
לבזבז כסף על סתם שטויות
לקחת צבעים ולקשקש על הקיר
ולהגיד שלום לאיש אני לא מכיר
לפעמים מתחשק לי ואני סתם רוצה
ולפעמים מתחשק לי ואני עושה

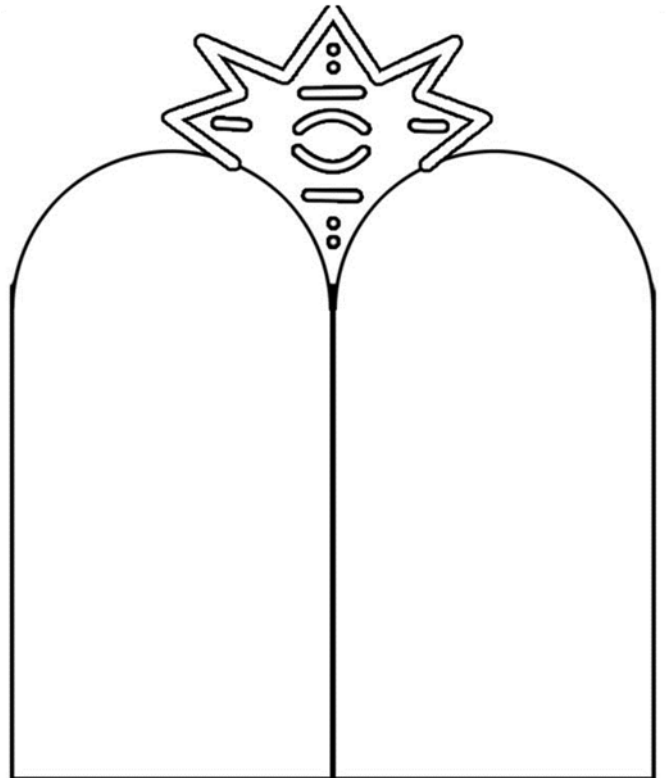
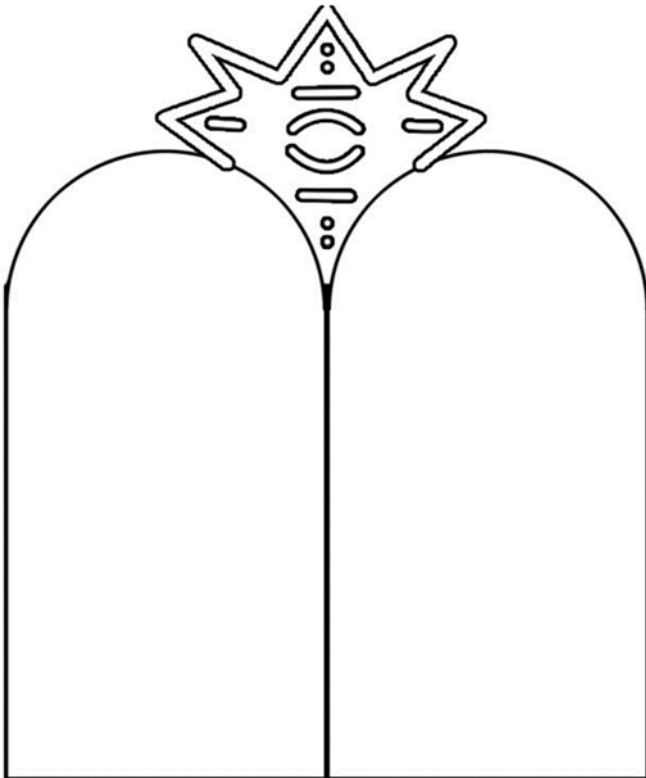
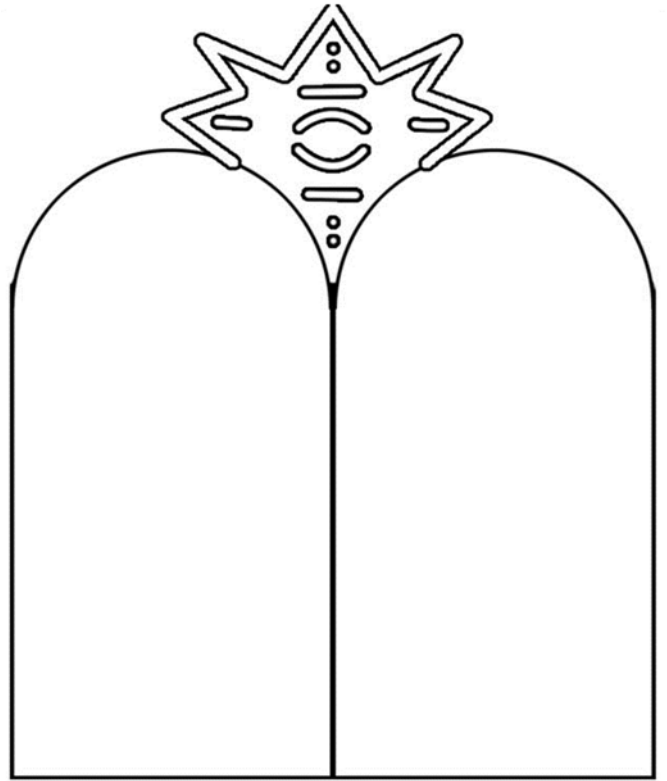
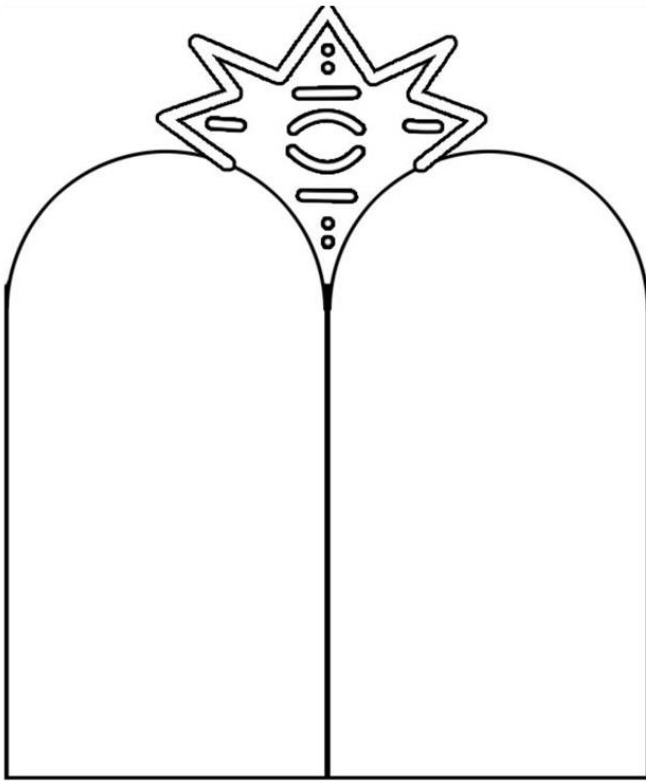
נספח – תמונות להדפסה ו/או הקרנה במצגת:

"וחג שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים" (שמות ל"ד, כ"ב) – I
פעילות לגיל הרך - בסימן חג השבועות

משך הפעילות: כשעה.

ציוד נדרש: אפשרות להשמעת שירים, ציוד יצירה, ומומלצת, אך לא הכרחית - אפשרות להצגת התמונה בנספח.

כללי:

חג השבועות הינו חג מורכב ומגוון מבחינת יסודותיו וצמיחתו, ועניין זה בא לידי ביטוי בשמותיו הרבים, המשקפים את תהליך התפתחותו והתעצבותו, על רבדיו ומשמעויותיו: חג הקציר, חג השבועות, חג הביכורים, עצרת וחג מתן תורה. בפעילות זו, נבקש לגעת בשורשיו של החג, בעולם החקלאי הקדום - כסיום החגיגי והטקסי, שכולו הודיה וברכה, לעונת הקציר הדרוכה (דריכות הבאה לידי ביטוי מובהק בספירת העומר). נבחן את ההקשר החקלאי של החג, ובהמשך לכך, נשאף להנגיש, רעיונות מופשטים, כמו איפוק, הכרת טובה והודיה.

מטרות (במהלך הפעילות הילדים/ות...)

- יתודעו לשמות החג השונים, בדגש על 'חג השבועות', 'חג הקציר' ו-'חג הביכורים' – ויעמדו על הקשר בין שמות אלה של החג, וביניהם, לתהליכי הטבע והחקלאות.
- יבחנו את מנהג הבאת הביכורים ואת הקשרו, ויעמדו על משמעותו, כמבטא הוקרה והודיה – גם בהקשר האישי.
- יתנסו בחשיבה חיובית מודרכת, ובביטויה בדרך אישית, יצירתית ומשמעותית.

מהלך הפעילות – כללי

- חלק א' – "חג השבועות, הקציר והביכורים – והכל סיפור אחד!" – פתיחה ושיחה (כעשרים דקות)
- חלק ב' – "הביכורים שלי" – חשיבה חיובית מודרכת ויצירה אישית (כעשרים דקות)
- חלק ג' – אסיף, סיום וסיכום (כעשרים דקות)

פירוט מהלך הפעילות:

חלק א' – "חג השבועות, הקציר והביכורים – והכל סיפור אחד!" – פתיחה ושיחה (כעשרים דקות)

- נפתח בהסבר, כי לחג השבועות, יש שמות רבים, והמוכרים ביניהם: חג הקציר, חג הביכורים וחג מתן תורה (ניתן להיעזר על ידי הצגת תמונה, עם שמות החג (ר' בנספח).
- נרחיב, כי שלושת השמות הראשונים (חג השבועות – חג הקציר, וגם, במידה, חג הביכורים) – קשורים כולם אל הטבע, אל עונות השנה, ולכן גם אל עבודת האיכר והחקלאי, בזמנים קדומים.
- נספר, כי לפני מאות ואלפי שנים, עוד לפני שהיה לנו חשמל, מקרר, תנור, או אפילו כסף, או סופר לקנות בו - האדם היה תלוי לגמרי, בעבודת האדמה – בחקלאות ובגידול צאן ובקר.
- נספר ונתאר, באופן חופשי, או, בעזרת את הקטע הבא (הנשען על מקור ממסכת ברכות, בתלמוד הבבלי), אותו נקריא בקול רם – עד כמה מורכב וקשה היה תהליך הכנת הלחם, בעולם הקדום. אותו לחם, שכיום, אנו יכולים מלגשת למכולת הקרובה, ולקחתו מהמדף:

המקור: תלמוד בבלי, מסכת ברכות נח א

בן זומא אומר: כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמיצא פת לאכל: חרש וזרע וקצר ועמר ודש וזרה וברר וטחן והקיד ולש ואפה, ואחר כך אכל. ואני משכים ומוצא כל אלה מתקנים לפני!

עיבוד לגיל הרך – בהשראת התלמוד בבלי, מסכת ברכות נח א

לפני המון, המון זמן, לפני מאות שנים, האדם היה צריך לעבוד קשה ולהתאמץ מאד - עד שהיה לו לחם לאכול. הוא חרש את האדמה – לפעמים בעצמו, או לפעמים עם סוס ומחרשה – כי עוד לא המציאו את הטרקטור... ולפעמים האדמה היתה יבשה וקשה מאד, והיה חם מאד, וזו היתה מלאכה מאד מאד מעייפת. אחר כך, האדם היה הולך לאורך ולרוחב השדה, עם שק זרעים כבד, וזרע. לאחר הזריעה, האדם היה מחכה במתח, במשך מספר חודשים – לראות שהחיטה אכן תצמח, ושיהיה יבול טוב. האדם היה תלוי לגמרי במזג האוויר, עוד לא היה לו למשל איך להשקות... נשאר לאדם, רק להתפלל לגשם – הרבה גשם, אבל גם שלא יהיה חזק מדי - כך שיצמיח את החיטה, אבל לא יהרוס אותה. חיכה וחיכה האדם, במתח ובחשש, במשך כל חודשי החורף. עם בוא האביב, ובתקווה שאכן היבול עלה וצמח יפה - יצא האדם אל השדה – יחד עם שאר האיכרים, וגם עם המשפחות – אפילו עם הילדים והילדות, כדי לקצור את החיטה. לפעמים אפילו נשארו לישון בשדה, לשמור על החיטה. ובזמן הקציר, התכופפו ואספו את השיבולים (הגבעולים של החיטה) שקצרו, באגודות – שהיו כמו זרים, אבל של השיבולים. ורק אחרי כל זה, יכול היה אדם לקחת את החיטה, לברך עליה, לשמוח בה – להוציא את הגרעינים, לטחון לקמח, ולאפות לחם!

ואילו אנו, כיום, אנחנו פשוט קמים בבוקר – וכל זה מונח לפנינו – מתחבא ומרוכז, בתוך כיכר הלחם המחכה לנו על השולחן...

– לאחר הקריאה, נסב את תשומת לב הילדים/ות, במיוחד, אל התיאור ששמעו, בדבר פרק הזמן, שבועות האביב, בו יוצא האדם עם משפחתו, לקצור את היבול.

– נחدد את המשמעות של חג השבועות, בהקשרו המקורי הזה:

נדגיש, כי שמענו, כי בעולם החקלאי הקדום, הקציר התקיים בעונת האביב. לאורך כל החורף, חיכה האדם ליבול שיעלה ויצמח, ואחרי חג הפסח, הוא גם האביב, היו יוצאים אל השדה לקצור את היבול, את החיטה. ועונת הקציר, נמשכה במשך עונת האביב, בערך עד חג השבועות – המבשר על הקיץ. במשך הזמן הזה, זמן הקציר, חיכו כולם במתח, לדעת שאכן הקציר יצליח, שהיבול טוב ומספיק, ושהכל יוכלו ליהנות, מקמח בשפע - גם בחורף הבא.

– **נשאל, לשם המחשה:** אם אנחנו מחכים/ות למשהו, נגיד למסיבת יום ההולדת שלנו, או לנסיעה לטיול – הזמן עובר לאט, או מהר? **נבקש לשקף, כיצד המתנה, למשהו חשוב, מייצרת אצלנו מתח, חוסר סבלנות, ובעיקר, מודעות יתר, לזמן החולף, לפעמים, אפילו לכל רגע.**

– **נסביר,** כי לכן, גם בעולם החקלאי הקדום, האדם ספר במתח, את הימים והשבועות, בעונת האביב, בזמן שמחג הפסח ועד חג השבועות. ספרו שבעה שבועות בדיוק – ונחدد ונדגיש, כי הנה לפנינו, השם הראשון של החג – הוא חג השבועות – החג שמציין באופן חגיגי, את סיומה של ספירת שבעה השבועות, החל מפסח – ולאורך כל עונת הקציר – ולכן גם שמו השני, של חג השבועות – חג הקציר. החג, שבו מסיימים את מלאכת השדה, ויכולים לחגוג את הצלחת היבול, לברך עליה, ולהודות עליה. כך היה חג השבועות, ליום חג שכולו שמחה ותודה – חג של הבאת הביכורים - למקדש.

– נתעכב ונברר את משמעות המילה 'ביכורים': נשאל, למי יש אח או אחות, והאם הם/הן צעירים/ות, או בוגרים/ות יותר – ונמחיש באמצעות המילה 'בכור - בכורה', שמשמעותה מוכרת, בהקשר המשפחתי (הילד/ה הראשון/ה שנולד/ה במשפחה), את משמעותה הדומה של המילה 'ביכורים', בעולם החקלאות. הביכורים, הם היבול הראשון שצמח, או הפירות הראשונים, שהבשילו באביב.

נחזור ונחדד, כי את הביכורים, היו מביאים לבית המקדש בירושלים, בטקס חגיגי – כסמל להודיה - רגש עמוק של תודה, על היבול, על החיטה שעלתה והצליחה.

– נשאל לדעת הילדים/ות –

האם זה קל להביא ביכורים? – אחרי שחיכינו במתח כל החורף, לראות ולקוות שהחיטה תעלה ותצמח, ובמשך האביב עבדנו קשה בשדה וקצרנו אותה, האם זה קל, אחרי כל זה - להביא – דווקא את החיטה הראשונה, זו שאנו הכי שמחים זה, ומברכים עליה - ודווקא אז, בדיוק כשסיימנו, ובעצם יכולנו להתחיל ליהנות מהעבודה הקשה שהשקענו בשדה – אז להביא אותה כביכורים, לבית המקדש?

אפשר להמחיש, ולקרב את השאלה, אל עולמם/ן, באמצעות דוגמא, למשל – "אם הבאתי לכם עוגה, שאתם/ן מאד מאד אוהבים/ות - האם יהיה לכם/ן קל – לתת לי מיד, דווקא את "הבייס" הראשון ממנה?", וכד'...

נשקף ונסביר, כי בדיוק משום הקושי הזה, שידרוש מכם/ן להתאפק רגע עם העוגה, ולתת למי שהביאה אותה – את המנה הראשונה, הביכורים היו סמל של הכרת תודה גדולה.

האדם, החקלאי, שמבין כל חייו, שהוא תלוי בגורמי הטבע, בעונות השנה, מבקש באמצעות הבאת הביכורים, לבטא בדרך של כבוד ושמחה – את תודתו הגדולה.

חלק ב' – "הביכורים שלי" – חשיבה חיובית מודרכת ויצירה אישית (כעשרים דקות)

– נזמין עתה את הילדים/ות, לעצום עיניים, ולחשוב בשקט, על משהו חדש, טוב ומשמח, שקרה להם, בזמן האחרון, או בשנה האחרונה.

נמליץ, לסייע, בעזרת שאלות מנחות, אותן חשוב שנקריא, לאט, ובקול שקט ורגוע, כדוגמת:

~ האם קרה משהו משמח לאחים, לאחיות שלי? לאבא, אמא?

~ אולי משהו טוב ומיוחד, קרה לי?

~ אולי משהו חדש שעשיתי, או שלמדתי לעשות לבד?

~ משהו כיפי ומיוחד שעשיתי?

~ מתנה מיוחדת שקיבלתי?

– נוודא שכולם/ן, אכן הצליחו לזקק משהו – "כביכורים" - מחייהם/ן שלהם/ן.

בהמשך לכך, נזמין עתה, לתת ביטוי, בציור – של "הביכורים שלי" – "הדבר החדש" שלי, שחשבתי עליו, ושאני מברך/ת, ורוצה להודות עליו.

חלק ג' – אסיף, סיום וסיכום (כעשרים דקות)

– נסיים את חלק היצירה, ונתכנס למעגל, עם השמעת שירו המוכר של עוזי חיטמן – 'תודה'.

(<https://www.youtube.com/watch?v=jo9EGxiYQ0Q>)

– בהמשך לכך, ובהשראת השיר, נזמין את הילדים/ות, בסבב, להציג את שציירו, ולספר כ"א, על "הביכורים" שלו/שלה – לשתף בדבר החדש והטוב, שקרה להם/ן, בזמן, או בשנה האחרונה.

– ניתן כמובן לתלות את הציורים, בפינת "חג השבועות", בכיתת הגן, או לשלב אותם, בפעילות ההמשך, העוסקת בטקס הבאת הביכורים, במקורו, ובגן שלנו (ראה את מערך הפעילות הבא).

נספח

'שבועות ועוד שמות'

חג הביכורים

חג הקציר

חג מתן תורה

"וחג שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים" (שמות ל"ד, כ"ב) – II
פעילות לגיל הרך - בסימן חג השבועות

משך הפעילות: ארבעים וחמש דקות / כשעה ורבע (במידה ותכלול גם את טקס הבאת הביכורים).
הכנה נדרשת מראש: הנחיה לילדים/ות, להביא ליום הפעילות, חופן פירות מהבית (נמליץ, לפי רשימה וחלוקה מראש).
ציוד נדרש: אפשרות להשמעת שירים, סלסלות קטנות (כמספר הילדים/ות), חומרים וציוד יצירה (כדאי לשלב חומרים טבעיים, כמו ענפים, רפיה, עלים וכד'), מגוון פירות נוספים "כרזרבה", ופרחים (בודדים ו/או בזרים לראש וכד').

כללי:

בפעילות זו, נבקש להמשיך את העיסוק, במנהג הבאת הביכורים. בפעילות המבוא (בתחילת קובץ זה), בחנו עם הילדים/ות, את המושג 'ביכורים', ואת משמעויותיו, הן בהקשר החקלאי והמסורתי הקדום, והן בחיינו אנו. הפעם, נתמקד בטקס הבאת הביכורים – במימד החגיגי, החברתי והחוויתי.

ניתן וכדאי, לשלב את ההורים בפעילות עצמה, או להזמין אל טקס הבאת הביכורים, שנקיים בגן, כסיום הפעילות, או לאחריה.

מטרות (במהלך הפעילות הילדים/ות...)

- יתעמקו בטקס הבאת הביכורים לבית המקדש, ויבחנו את סמליו, מנהגיו וכד'.
- יצקו משמעות אישית, בדרך יצירתית ומחדשת, אל טקס הבאת הביכורים הקדום.
- יתנסו באופן פעיל, בחוויה טקסית משותפת, בעלת משמעות ומעוררת הזדהות.

מהלך הפעילות – כללי

- חלק א' – "מביאים ביכורים" – פתיחה והאזנה מודרכת (כרבע שעה)
- חלק ב' – "מלוא הטנא" – יצירה אישית (כעשרים דקות)
- חלק ג' – שיתוף וסיום (כעשר דקות) / טקס הבאת ביכורי הגן (כחצי שעה)

פירוט מהלך הפעילות:

חלק א' – "מביאים ביכורים" – פתיחה והאזנה מודרכת (כרבע שעה)

- כפתיחה, נחזור ונזכיר, את ההיכרות, שערכנו עם מנהג הבאת הביכורים, בחג השבועות, חג הקציר (ראה פעילות קודמת).
- נזכיר גם, את משמעות המילה 'ביכורים' - היבול הראשון שצמח, או הפירות הראשונים, שהבשילו באביב, ושאותם היו מביאים, בטקס חגיגי, כסמל של הכרת טובה ושל תודה על היבול, אל בית המקדש.
- נקריא בקול, את תיאורה של הדס פוירשטיין, המבוסס על טקסטים מסורתיים (למשל מהמשנה, ממסכת ביכורים), אודות טקס הבאת הביכורים לירושלים, בימי בית המקדש.
- נזמין את הילדים/ות, להאזין לקריאה, בעיניים עצומות, לנשום באופן רגוע ושקט, ולהתרכז בתיאור שישמעו, ולנסות לדמיין ולהרגיש - "איך זה היה להיות שם"...

בתהלוכה לירושלים | הדס פוירשטיין

חג הביכורים היה ממש חגיגה:
מכל הארץ הגיעו לירושלים הבירה.
הם היו מתכנסים בכל עיר גדולה:
ילדים, הורים, סבים וסבתות- המשפחה כולה,
ומשם היו עולים בתהלוכה מסודרת
כשכל משפחה נושאת את ביכוריה לתפארת.
בראש התהלוכה היה פוסע שור
שקרניו מצופות הזהב טהור,
וזר ענפי זית על ראשו מונח,
והוא נקי ומקושט ויפה כל כך.
סביב- חלילים, מתופפים ושרים
הם היו מלווים את שיירת נושאי הביכורים.
כך היו צועדים מכל מקום וישוב,
תהלכות יפהפיות; והכי חשוב-
כולם הביאו איתם
את ביכורי אדמתם.

הלוויים והכהנים בנגינה ובשירה
קידמו את פני הבאים לחצר העזרה,
היא חצר בית המקדש, אליה היו מגיעים
כל העולים לרגל, צעירים וזקנים.
כל אחד נכנס עם סלו וביכוריו,
מגישו לכהן וזוכה בברכותיו.
אחר כך מניח את הביכורים בצד המזבח,
משתחוה לאלוהיו ויוצא בלב שמח.

ליד המזבח היו נערמים
סלים רבים-רבים של ביכורים:
סלים קטנים, בינוניים, וסלים גדולים,
סלים פשוטים מנצרים וסלי זהב של עשירים.
ואחרי שכל החוגגים יצאו מהחצר
הכהנים את כל המתנות התחילו לסדר.
וכך בחג השבועות מידי שנה ושנה,
היו עולים לירושלים מכל הארץ, מכל ישוב ופינה.

– לאחר הקריאה, נזמין לשתף במה הרגישו. אפשר להעלות שאלות הכוונה, כדוגמת:

~ מה היתה האווירה בתיאור ששמעו?

~ אילו דברים בלטו להם בתיאור?

~ אילו צבעים ראו בדמיונם/ן, בעת ההאזנה?

– נאסוף את הנאמר, ונשקף את עיקרי הדברים שעלו מהתיאור, שכתבה הדס פויירשטיין:

נדגיש את מימדי השמחה והחגיגות; את החגיגה המשותפת, את ה-"ביחד" שכולל את כולם וכולן; את התהלכה; את המוסיקה, הנגינה והשירה; את שלל הקישוטים והעיטורים; את החיבור לטבע – חיות, צמחים, פירות; ואת כך, שמוזכרים בסיום – הרבה, הרבה סלים...

– נסביר, כי גם אנו, נבקש היום, לקיים תהלכה וטקס הבאת ביכורים משלנו: עם הביכורים הקטנים שלנו, הפירות שהבאנו מהבית, שבדיוק כמו פעם, כשהיה בית המקדש, כך גם היום - יהיו סמל לרגשות של שמחה ותודה, על כל מה שיש לנו. ונספר, כי ראשית – עלינו להכין, עכשיו, את הסלים עבור הפירות!

חלק ב' – "מלוא הטנא" – יצירה אישית (כעשרים דקות)

– לפני שנזמין, לפעילות יצירה קצרה, שבה נקשט ונעטר, סלסלות אישיות, לקראת תהלכת הביכורים שלנו - נציע, כהשראה, להקריא, או להשמיע, את שירה של לאה נאור - "איך מכינים ביכורים" (להלן). במידה ותשקלו, להראות גם את הסרטון (מתוך התוכנית 'קרוסלה'), יש לקחת בחשבון כי הוא בשחור לבן, ומעט מיושן.

<https://www.youtube.com/watch?v=xZkz00fBCgQ>

איך מכינים בְּכוּרִים

מילים: לאה נאור | לחן: קובי אשרת
מתוך התכנית "קרוסלה" לחג השבועות

עֲשֵׂה לְךָ גִּנְהָ,

עֲבוֹד כָּל הַשָּׁנָה,

זֶרַע זָרְעִים וְשִׂתוֹל שְׂתִילִים,

חֶכְהָ עַד שִׁיחֵי גְדוֹלִים -

וְאֵז לֹא תִצְטָרֵךְ לְשֵׂאוֹל,

וְאֵז יִהְיֶה לְךָ הַפֶּל לְבִכּוּרִים.

קַח גַּם סִלְסֵלָה.

קִטְנָה?

רְצוּי גְדוֹלָה,

קִשֵּׁט אוֹתָהּ בְּפְרֵי הַגֶּן

וְזֶהוּ טֶנָא מִצֵּן.

עֲשֵׂה לְךָ גַם זֶר.

- טוֹב, אִם אַתָּה אוֹמֵר,

וְאֵל תִּשְׁפַח לְשִׁיר שִׁירִים

שְׁמֵתֵאִימִים לְבִכּוּרִים.

וְאֵז לֹא תִצְטָרֵךְ לְשֵׂאוֹל,

וְאֵז יִהְיֶה לְךָ הַפֶּל לְבִכּוּרִים.

– לאחר שהילדים/ות קישטו את הסלסלות, נסייע בפיזור הפירות ופרחים, ביניהן ובתוכן.

חלק ג' – שיתוף וסיום (כעשר דקות) / טקס הבאת ביכורי הגן (כחצי שעה)

- נתכנס חזרה אל המעגל. ניתן לסכם את הפעילות כאן, ולקיים סבב, בו יציגו הילדים/ות את הסלסלות האישיות, ולקיים טקס ביכורים נפרד, לאחר מכן.
- במקרה זה, נמליץ להשמיע לסיים, את אחד משירי שבועות המוכרים, כדוגמת 'סלינו על כתפינו', או 'ארץ זבת חלב ודבש'.
- לחילופין, ניתן, בהערכות מראש, להמשיך, היישר, אל טקס הבאת הביכורים שלנו בגן, רצוי כאמור, בהשתתפות ההורים.
- במקרה זה, נמליץ:
  - ← לייצר "הפרדה" בין היחידות שבפעילות, לבין הטקס עצמו – למשל ע"י חלוקת זר לראש, או פרח לכל ילד/ה, להזיז את הכיסאות והשולחנות, להשמיע מוסיקה מתאימה ברקע וכד'.
  - ← נזמין את הילדים/ות, להסתדר בתהלוכה, אפשר לפי גובה, או בזוגות.
  - ← במידת האפשר, ננגן, או נשמיע, מחרזת שירי שבועות – רצוי באמצעות מכשיר נייד, עם רמקול (כך שהמוסיקה "תנוע" עם התהלוכה),
  - ← נזמין את הילדים/ות, להניף את סלי הפירות, ולהקיף בתהלוכה, את כיתת הגן. אם ניתן, גם נצא בתהלוכה החוצה, אל הגינה ו/או סביבת הגן.
  - ← במידה והתקיימה פעילות בנושא "הביכורים שלי" (ראה מערך קודם) - ניתן לשלב את היצירות, שהוכנו במהלכה, גם בטקס זה, ולמשל, לבקש מכל ילד/ה להציג, להגיש, אולי להורים - את "הביכורים שלו/שלה".
  - ← ניתן להזמין את ההורים, להביא לסיים, כיבוד חלבי, ברוח החג.